

Súd: Krajský súd Banská Bystrica
Spisová značka: 13Co/286/2018
Identifikačné číslo súdneho spisu: 6117221415
Dátum vydania rozhodnutia: 21. 08. 2019
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Ama Odalošová
ECLI: ECLI:SK:KSBB:2019:6117221415.1

Uznesenie

Krajský súd v Banskej Bystrici ako súd odvolací, v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Amy Odalošovej a členiek senátu JUDr. Danice Kočíčkovej a Mgr. Kataríny Katkovej, v právnej veci žalobcu: O. O., nar. XX. XX. XXXX, trvale bytom A. XXX, XXX XX A., t. č. v Q. N. N. - G., Z. XX, XXX XX N. N., proti žalovaným 1/ Q. na výkon trestu odňatia slobody N. N. - G., Z. XX, XXX XX N. N., 2/ Q. na výkon trestu odňatia slobody a Q. na výkon väzby U., B. XX/XXX, XXX XX U., 3/ Q. na výkon trestu odňatia slobody a Q. na výkon väzby L., O. námestie 1, XXX XX L., 4/ B. riaditeľstvo R. väzenskej a justičnej stráže, S. 1, XXX XX N., o antidiskriminačnej žalobe pre porušenie zásady rovnakého zaobchádzania, o odvolaniach žalobcu a žalovaného 4/ proti uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 9C/44/2017 - 163 zo dňa 27. 07. 2018, takto

rozhodol:

Uznesenie Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 9C/44/2017 - 163 zo dňa 27. 07. 2018 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

odôvodnenie:

1. Odvolaním napadnutým uznesením súd prvej inštancie konanie voči žalovaným 1/, 2/ a 3/ zastavil (I. výrok) a žalovaným 1/ až 3/ nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi nepriznal (II. výrok).

2. V odôvodnení súd prvej inštancie poukázal na ust. § 61, § 67 a § 161 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej v texte len „CSP“) a § 2 ods. 3 prílohy rozkazu č. 41/2015 generálneho riaditeľa Zboru väzenskej a justičnej stráže, ktorým sa vydáva vzorový organizačný poriadok ústavov. Súd prvej inštancie uviedol, že v súvislosti s citovaným ustanovením § 61 a § 67 CSP ústav na výkon trestu odňatia slobody nemá neobmedzenú právnu subjektivitu. To znamená, že spôsobilosť ústavu byť stranou v konaní a vystupovať samostatne je určená len určitými druhmi konaní (resp. spormi), a to konkrétne len konaniami v oblasti rozpočtovania, financovania a práva hospodárenia. Žalobca sa domáha takého nároku, ktorý nespadá ani pod jedno z týchto konaní. Na základe uvedenej skutočnosti (t. j. nedostatku procesnej subjektivity a procesnej spôsobilosti žalovaných v 1. rade, v 2. rade a v 3. rade) súd prvej inštancie konanie voči nim zastavil z dôvodu, že ide o neodstrániteľný nedostatok podmienok konania. Obdobne bolo rozhodnuté aj v konaniach Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. 9C/50/17, 9C/6/18, 9C/191/16, 19C/31/17.

3. O trovách konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 256 ods. 1 CSP, keď žalobca procesne zaviniť zastavenie konania. Nakoľko však žalovaným 1/ až 3/ v konaní žiadne trovy zatiaľ nevznikli, rozhodol súd prvej inštancie tak, že im nárok na náhradu trov konania voči žalobcovi nepriznal.

4. Proti uzneseniu súdu prvej inštancie podal včas odvolanie žalobca navrhujúc, aby odvolací súd napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Odvolanie podal z dôvodu porušenia jeho práva na spravodlivý proces a nesprávneho právneho posúdenia veci.

5. Žalobca mal za to, že právny záver súdu prvej inštancie, že ústavy na výkon trestu odňatia slobody nemajú procesnú subjektivitu je bezprecedentným excesom odporujúcim rozhodovacej praxi súdov SR a konania na ktoré okresný súd poukázal vrátane ods. 13 napadnutého uznesenia jednak nie sú právoplatné a ani v nich sa okresný súd nedokázal vysporiadať s dôsledkami v podobe faktického odopretia práva väzňov na prístup k súdu. Právny záver o nedostatku procesnej subjektivity žalovaných je podľa neho svojvoľný a v rozpore s rozhodovacou praxou súdov SR, čo je v rozpore s princípom právnej istoty. Žalobca ďalej poukázal na viaceré konania, kde všeobecné súdy SR bezvýhradne akceptovali procesnú subjektivitu jednotlivých ústavov na výkon trestu odňatia slobody, pričom zdôraznil najmä rozhodnutie NS SR pod sp. zn. 4 Cdo 211/2011. Pre úplnosť žalobca dodal, že procesné podmienky konania skúma každý súd a v každom štádiu konania a ani ÚS SR nikdy nespochybnil procesnú subjektivitu jednotlivých ústavov na výkon trestov odňatia slobody. Okresný súd v napadnutom uznesení však podľa neho odklon od konštantnej súdnej praxe, vrátane najvyšších súdnych autorít nijako neodôvodnil a teda konal v rozpore s čl. 2 ods. 3, § 220 ods. 3 a § 234 ods. 2 CSP.

6. Ďalej podľa žalobcu okresný súd opomenul znenie § 61 CSP. Právny poriadok podľa neho nepripúšťa obmedzenie procesnej subjektivity toho, kto má spôsobilosť na práva a povinnosti z materiálneho hľadiska a na základe zákonov. Výkladom časti prílohy interného predpisu štátneho orgánu pri opomenutí všetkých výkladových zásad, ako to urobil okresný súd bol podľa žalobcu opomenutý rozhodujúci aspekt danej veci, a to hmotnoprávna spôsobilosť byť stranou konania (§ 61 CSP pred bodkočiarkou). V zmysle § 2 ods. 3 zákona č. 4/2001 Z. z. generálne riaditeľstvo riadi a kontroluje ústavy. Generálny riaditeľ ZVJS teda podľa neho nie je oprávnený určiť druhy konaní (resp. sporov), v ktorých ústav (ne)má procesnú subjektivitu. Okresný súd teda podľa neho poukázal na časť prílohy interného predpisu, ktorá však vôbec nesúvisí s určením procesnej subjektivity, a z povahy veci irelevantného interného predpisu dôvodil závery, ktoré z neho nevyplývajú.

7. Žalobca na záver v odvolaní požiadal, aby mu bolo v odvolacom konaní priznanie oslobodenie od súdnych poplatkov.

8. Proti uzneseniu okresného súdu podal žalovaný v 4/ rade (ďalej aj „Generálne riaditeľstvo“) v zákonnej lehote odvolanie a žiadal, aby odvolací súd pre naplnenie odvolacích dôvodov podľa ustanovenia § 365 ods. 1 písm. d) a h) CSP a v súlade s § 389 CSP rozhodnutie okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

9. Generálne riaditeľstvo sa v plnom rozsahu pridŕžovalo svojho vyjadrenia k žalobe zo dňa 5. februára 2018, č. GR ZVJS-spor-2-1/12-2018, ako aj svojho vyjadrenia k replike zo dňa 23. apríla 2018, č. GR ZVJS-spor-2-3/12-2018, ktoré boli zaslané okresnému súdu a žiadalo, aby tieto písomnosti boli považované aj za súčasť tohto odvolania. Generálne riaditeľstvo uviedlo, že okresný súd sa v bode 11 odôvodnenia napadnutého uznesenia opiera o pôvodné znenie ustanovenia § 2 ods. 3 prílohy k rozkazu generálneho riaditeľa (ďalej len „RGR“) č. 41/2015, a to: „Ústav je rozpočtová organizácia a v oblasti rozpočtovania, financovania a práva hospodárenia so zvereným majetkom má vlastnú právnu subjektivitu.“ RGR je interným predpisom zboru, nejedná sa teda o zákonnú, resp. podzákonnú, všeobecne záväznú právnu normu. Interné predpisy zboru nesmú byť v rozpore so zákonom, resp. iným všeobecne záväzným právnym predpisom. S účinnosťou od 1. júla 2016 sa zmenilo znenie § 2 ods. 3 prílohy k RGR č. 41/2015 nasledovne: „Ústav je rozpočtová organizácia s právnou subjektivitou.“ Podľa generálneho riaditeľstva s poukazom na vyššie uvedené vyplýva, že generálne riaditeľstvo a každý ústav je samostatnou rozpočtovou organizáciou štátu a má postavenie právnickej osoby s vlastnou (úplnou) právnou subjektivitou. V súvislosti s hospodárením ústavov ako rozpočtových organizácií bolo v pôvodnom znení § 2 ods. 3 prílohy k RGR č. 41/2015 zdôraznené, že aj v oblasti rozpočtovania, financovania a práva hospodárenia so zvereným majetkom majú ústavy vlastnú právnu subjektivitu. Toto znenie nie je možné v žiadnom prípade interpretovať tak, že by „okliešťovalo“ právnu subjektivitu ústavov ako rozpočtových organizácií len na túto oblasť. Generálne riaditeľstvo poukázalo na skutočnosť, že okresný súd vychádzal v napadnutom uznesení z neúčinného znenia § 2 ods. 3 prílohy k RGR č. 41/2015. Zároveň zdôraznilo, že toto ustanovenie (a to aj v prípade, ak by bolo stále účinné) okresný súd mylne interpretoval.

10. V dôsledku podaného odvolania krajský súd, ako súd odvolací (§ 34 CSP), prejednal odvolanie žalobcu a žalovaného v 4/ rade podľa ustanovenia § 379 a § 380 ods. 1, 2 CSP, bez nariadenia

pojednávania podľa § 385 ods. 1 CSP (a contrario) a odvolaním napadnuté uznesenie okresného súdu podľa ustanovenia § 389 ods. 1 písm. a) CSP zrušil a podľa ustanovenia § 391 ods. 1 CSP vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

11. V ustanovení § 389 ods. 1 Civilného sporového poriadku sú citované vady, pre ktoré je možné, respektíve nutné rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. V zásade ide o vady, ktoré sú porušením základného práva strán sporu na spravodlivý súdny proces, ktoré je zaručené Ústavou SR a ostatnými právnymi normami. Odvolací súd, oboznámiac sa s dôvodmi odvolania a s obsahom odôvodnenia napadnutého uznesenia súdu prvej inštancie konštatuje nesprávne právne posúdenie veci, pokiaľ súd konanie zastavil z dôvodu nedostatku pasívnej hmotnoprávej, a tým aj procesnej subjektivity žalovaných v 1/ až 3/ rade.

12. Podľa ustanovenia § 18 ods. 1 zák. č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka (ďalej len „Občiansky zákonník“), spôsobilosť mať práva a povinnosti majú aj právnické osoby.

13. Podľa ustanovenia § 18 ods. 2 písm. d) Občianskeho zákonníka, právnickými osobami sú aj iné subjekty, o ktorých to ustanovuje zákon.

14. Podľa ustanovenia § 19a ods. 1 Občianskeho zákonníka, spôsobilosť právnickej osoby nadobúdať práva a povinnosti môže byť obmedzená len zákonom.

15. Podľa ustanovenia § 1 písm. b) zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „ZoZVJS“), zbor väzenskej a justičnej stráže je ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy na úseku výkonu trestu odňatia slobody.

16. Podľa ustanovenia § 2 ods. 1 písm. b) ZoZVJS, zbor organizačne tvoria ústavy na výkon väzby, ústavy na výkon trestu odňatia slobody, ústav na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých a nemocnica pre obvinených a odsúdených (ďalej v texte aj „ústav“).

17. Podľa ustanovenia § 2 ods. 5 ZoZVJS., generálne riaditeľstvo a ústavy sú rozpočtové organizácie.

18. V nadväznosti na uvedené, podľa ustanovenia § 21 ods. 1 (prvá veta) zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej „Rozpočtový zákon“), rozpočtová organizácia je právnická osoba štátu, obce alebo vyššieho územného celku, ktorá je svojimi príjmami a výdavkami zapojená na štátny rozpočet, rozpočet obce alebo na rozpočet vyššieho územného celku.

19. Podľa ustanovenia § 21 ods. 3 (prvá veta) Rozpočtového zákona, rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie možno zriadiť na plnenie úloh štátu, obce alebo vyššieho územného celku vyplývajúcich z osobitných predpisov.

20. Podľa ustanovenia § 21 ods. 4 Rozpočtového zákona, rozpočtové organizácie a príspevkové organizácie môžu vo vlastnom mene nadobúdať práva a zaväzovať sa odo dňa svojho zriadenia.

21. Odvolací súd s poukazom na citovanú právnu úpravu konštatuje, že pokiaľ súd prvej inštancie s poukazom na ustanovenie § 161 ods. 1 Civilného sporového poriadku, v spojení s ustanoveniami § 61 a 67 vyslovil neodstrániteľnú prekážku postupu súdu spočívajúcu v nedostatku procesnej subjektivity žalovaných v 1/ až 3/ rade, jeho závery neboli správne a súladné s uvedenou zákonnou úpravou.

22. Z ustanovenia § 1 a 2 zákona č. 4/2001 Z. z. vyplýva, že zbor väzenskej a justičnej stráže je ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý (okrem iného) plní úlohy na úseku výkonu trestu odňatia slobody a ktorého organizačnou zložkou je ústav na výkon trestu odňatia slobody. Do pôsobnosti zboru podľa § 4 ods. 1 písm. a) tohto zákona patrí zabezpečovanie výkonu trestu odňatia slobody, pričom spôsob výkonu trestu odňatia slobody, práva a povinnosti odsúdených a dozor a kontrolu nad výkonom trestu upravuje osobitný zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody. Na čele ústavu stojí riaditeľ, ktorý je štatutárnym orgánom ústavu a ktorý zodpovedá za to, aby sa trest odňatia slobody vykonával v súlade s osobitnými predpismi. Na naplnenie tohto účelu riaditeľ ukladá príslušníkom zboru a zamestnancom

zboru ústavu úlohy, riadi ich činnosť, vydáva im na tento účel rozkazy, príkazy, pokyny, nariadenia a vykonáva kontrolnú činnosť.

23. Občiansky zákonník, ako lex generalis v ustanovení § 18 ods. 1 ustanovuje, že spôsobilosť mať práva a povinnosti majú aj právnické osoby. Súčasne je relevantné, že v ustanovení § 19a ods. 1 Občiansky zákonník upravuje, že spôsobilosť právnickej osoby nadobúdať práva a povinnosti môže byť obmedzená len zákonom. Právne postavenie ústavu na výkon trestu odňatia slobody, ako rozpočtovej organizácie, upravuje osobitný zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v ustanovení § 2 ods. 5, pričom rozpočtové organizácie a ich právne postavenie upravuje ďalší osobitný právny predpis zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách rozpočtových pravidlách verejnej správy. Podľa ustanovenia § 21 ods. 1 (prvá veta) zákona č. 523/2004 Z. z., rozpočtová organizácia je právnická osoba, ktorá môžu vo vlastnom mene nadobúdať práva a zaväzovať sa odo dňa svojho zriadenia (§ 21 ods. 4 zákona č. 523/2004 Z.z.). Z vyššie citovaných zákonných ustanovení potom možno vyvodiť, že ústav na výkon trestu odňatia slobody je právnickou osobou zriadenou ministerstvom spravodlivosti na plnenie úloh štátu, ktorý má právnu subjektivitu v rozsahu vyplývajúcom mu z osobitných predpisov, pričom v tomto rozsahu ústav môže odo dňa svojho zriadenia vo vlastnom mene nadobúdať práva a zaväzovať sa. Zo žiadneho zákonného ustanovenia (viď dikciu ustanovenia § 19a ods. 1 Občianskeho zákonníka) pritom obmedzenie spôsobilosti ústavov na výkon trestu odňatia slobody nevyplýva. Obmedzenia konať a obmedzenú právnu a procesnú subjektivitu (vystupovať samostatne, byť stranou sporu) súd prvej inštancie vyvodil len z interného, vnútorného predpisu zboru väzenskej a justičnej stráže.

24. Odvolací súd okrem poukazu na dikciu ustanovenia § 19a ods. 1 Občianskeho zákonníka, z ktorého vyplýva, že spôsobilosť právnickej osoby nadobúdať práva a povinnosti môže byť obmedzená len a výlučne zákonom (teda výlučne len všeobecne záväznou právnou normou), pričom žiadna zákonná úprava obmedzenie žalovaného v spôsobilosti na práva a povinnosti neupravuje. V aktuálne platnom znení organizačného poriadku v § 2 ods. 3 prílohy rozkazu generálneho riaditeľa justičnej a väzenskej stráže č. 41/2015, ktorým sa vydáva Vzorový organizačný poriadok ústavov, je obsiahnutá zmena určenia právneho postavenia ústavu tým, že predmetná textová časť obmedzujúca právnu subjektivitu ústavu len na súdom prvej inštancie uvádzané oblasti (rozpočtovania, financovania a práva hospodárenia so zvereným majetkom štátu), je v tomto rozsahu preškrtnutá (č. l. 186 spisu). Z ustanovenia § 2 ods. 3 prílohy predmetného rozkazu, ktoré sa zaoberá pôsobnosťou ústavu, výslovne vyplýva, že ústav je rozpočtová organizácia s právnou subjektivitou (č. l. 180 spisu). Odvolací súd preto vo vzťahu k uvedenému poukazuje na nesprávnosť právneho záveru okresného súdu o tom, že ústav je rozpočtovou organizáciou s právnou subjektivitou s obmedzenou právnou subjektivitou len v oblasti rozpočtovania, financovania a práva hospodárenia so zvereným majetkom štátu. Uvedené obmedzenie nevyplýva zo žiadneho zákonného ustanovenia a v súčasnosti ani z interných právnych predpisov žalovaného. Avšak aj za predpokladu, ak by naďalej takéto obmedzenie z interného právneho predpisu (rozkazu) vyplývalo, z dôvodu rozporu takéhoto ustanovenia interného predpisu, ako právnej normy s nižšou právnou silou so zákonnou úpravou ustanovenia § 19a ods. 1 Občianskeho zákonníka, by nemalo právnu účinnosť a súd by naň nemohol prihliadnuť.

25. Odvolací súd konštatuje, že žalovaný 1/, 2/, 3/ boli ako rozpočtové organizácie Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky zriadené zriaďovacou listinou Ministerstva spravodlivosti SR zo dňa 31.01.2001 (č. l. 192 a 193 spisu; č. l. 197 a 198 spisu a č. l. 203 a 204 spisu), majú plnú hmotnoprávnu i procesnú spôsobilosť a teda aj spôsobilosť vystupovať v konaní ako strany v danom spore, nakoľko žiadny zákon ich právnu subjektivitu neobmedzuje.

26. Z tohto dôvodu odvolací súd napadnuté uznesenie okresného súdu zrušil a vec v súlade s ustanovením § 391 ods. 1 CSP vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

27. Pre úplnosť odvolací súd uvádza, že súd prvej inštancie uznesením č. k. 9C/44/2017-27 zo dňa 16.01.2018 priznal v prejednávanej konaní žalobcovi oslobodenie od súdneho poplatku v plnom rozsahu. Uvedené oslobodenie od poplatkovej povinnosti okresným súdom sa vzťahuje na celé prejednávané konanie.

28. O veci senát odvolacieho súdu rozhodol pomerom hlasov členov senátu 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu odvolanie nie je prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 CSP) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 CSP).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 CSP).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania, t.j. ktorému súdu je určené, kto ho robí, ktorej veci sa týka, čo sa ním sleduje a podpisu uvedie, tiež proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 CSP).